सुन्दरकाण्ड पञ्चत्रिंशः सर्गः (३५) - ॥ विश्वासोत्पादनम् ॥

तां तु रामकथां श्रुत्वा वैदेही वानरर्षभात् ।
उवाच वचनं सान्त्व मिदं मधुरया गिरा ॥ १ ॥

क्व ते रामेण संसर्गः कथं जानासि लक्ष्मणम् ।
वानराणां नराणां च कथमासीत् समागमः ॥ २ ॥

यानि रामस्य लिङ्गानि लक्ष्मणस्य च वानर ।
तानि भूयः समाचक्ष्व न मां शोकः समाविशेत् ॥ ३ ॥

कीदृशं तस्य संस्थानं रूपं रामस्य कीदृशम् ।
कथमूरू कथं बाहू लक्ष्मणस्य च शंस मे ॥ ४ ॥

एवमुक्तस्तु वैदेह्या हनुमान् मारुतात्मजः ।
ततो रामं यथातत्त्व माख्यातु मुपचक्रमे ॥ ५ ॥

जानन्ती बत दिष्ट्या मां वैदेहि परिपृच्छसि ।
भर्तुः कमल पत्राक्षि संस्थानं लक्ष्मणस्य च ॥ ६ ॥

यानि रामस्य चिह्नानि लक्ष्मणस्य च यानि वै ।
लक्षितानि विशालाक्षि वदतः शृणु तानि मे ॥ ७ ॥

रामः कमल पत्राक्षः सर्व सत्त्व मनोहरः ।
रूप दाक्षिण्य सम्पन्नः प्रसूतो जनकात्मजे ॥ ८ ॥

तेजसादित्य सङ्काशः क्षमया पृथिवी समः ।
बृहस्पति समो बुद्ध्या यशसा वासवोपमः ॥ ९ ॥

रक्षिता जीवलोकस्य स्वजनस्य च रक्षिता ।
रक्षिता स्वस्य वृत्तस्य धर्मस्य च परन्तपः ॥ १० ॥

रामो भामिनि लोकस्य चातुर् वर्ण्यस्य रक्षिता ।
मर्यादानां च लोकस्य कर्ता कारयिता च सः ॥ ११ ॥

अर्चिष्मा नर्चितो नित्यं ब्रह्मचर्य व्रते स्थितः ।
साधूना मुपकारज्ञः प्रचारज्ञश्च कर्मणाम् ॥ १२ ॥

राजविद्या विनीतश्च ब्राह्मणाना मुपासिता ।
श्रुतवान् शील सम्पन्नो विनीतश्च परन्तपः ॥ १३ ॥

यजुर्वेद विनीतश्च वेदविद्भिः सुपूजितः ।
धनुर्वेदे च वेदेषु वेदाङ्गेषु च निष्ठितः ॥ १४ ॥

विपुलांसो महाबाहुः कम्बुग्रीवः शुभाननः ।
गूढजत्रुः सुताम्राक्षो रामो देवि जनैः श्रुतः ॥ १५ ॥

दुन्दुभिस्वन निर्घोषः स्निग्ध वर्णः प्रतापवान् ।
समः सम विभक्ताङ्गो वर्णं श्यामं समाश्रितः ॥ १६ ॥

त्रिस्थिरस् त्रिप्रलम्बश्च त्रिसमस् त्रिषु चोन्नतः ।
त्रिताम्रस् त्रिषु च स्निग्धो गम्भीरस् त्रिषु नित्यशः ॥ १७ ॥

त्रिवलीमांस् त्रयंवनतश् चतुर्व्यङ्गस् त्रीशीर्षवान् ।
चतुष्कलश् चतुर्लेखश् चतुष्किष्कुश् चतुःसमः ॥ १८ ॥

चतुर्दश सम द्वन्द्वश् चतुर्दंष्ट्रश् चतुर्गतिः ।
महोष्ठहनु नासश्च पञ्च स्निग्धोऽष्ट वंशवान् ॥ १९ ॥

दशपद्मो दशबृहत् त्रिभिर् व्याप्तो द्वि शुक्लवान् ।
षडुन्नतो नवतनुस् त्रिभिर् व्याप्नोति राघवः ॥ २० ॥

सत्य धर्मपरः श्रीमान् सङ्ग्र हानुग्रहे रतः ।
देशकाल विभागज्ञः सर्वलोक प्रियंवदः ॥ २१ ॥

भ्राता च तस्य द्वैमात्रः सौमित्रि रपराजितः ।
अनुरागेण रूपेण गुणैश्चैव तथाविधः ॥ २२ ॥

तावुभौ नर शार्दूलौ त्वद्दर्शन समुत्सुकौ ।
विचिन्वन्तौ महीं कृत्स्ना मस्माभिरभि सङ्गतौ ॥ २३ ॥

त्वामेव मार्गमाणौ तौ विचरन्तौ वसुन्धराम् ।
ददर्शतुर् मृगपतिं पूर्वजेना वरोपितम् ॥ २४ ॥

ऋश्यमूकस्य पृष्ठे तु बहुपादप सङ्कुले ।
भ्रातुर् भायार्त मासीनं सुग्रीवं प्रिय दर्शनम् ॥ २५ ॥

वयं तु हरिराजं तं सुग्रीवं सत्य सङ्गरम् ।
परिचर्यास्महे राज्यात् पूर्वजेना वरोपितम् ॥ २६ ॥

ततस्तौ चीर वसनौ धनुःप्रवर पाणिनौ ।
ऋश्यमूकस्य शैलस्य रम्यं देश मुपागतौ ॥ २७ ॥

स तौ दृष्ट्वा नर व्याघ्रौ धन्विनौ वानरर्षभः ।
अवप्लुतो गिरेस् तस्य शिखरं भय मोहितः ॥ २८ ॥

ततः स शिखरे तस्मिन् वानरेन्द्रो व्यवस्थितः ।
तयोः समीपं मामेव प्रेषयामास सत्वरम् ॥ २९ ॥

तावहं पुरुष व्याघ्रौ सुग्रीव वचनात् प्रभू ।
रूप लक्षण सम्पन्नौ कृताञ्जलि रुपस्थितः ॥ ३० ॥

तौ परिज्ञात तत्त्वार्थौ मया प्रीति समन्वितौ ।
पृष्ठ मारोप्य तं देशं प्रापितौ पुरुषर्षभौ ॥ ३१ ॥

निवेदितौ च तत्त्वेन सुग्रीवाय महात्मने ।
तयो रन्योन्य संलापाद् भृशं प्रीतिरजायत ॥ ३२ ॥

ततस्तौ प्रीति सम्पन्नौ हरीश्वर नरेश्वरौ ।
परस्पर कृताश्वासौ कथया पूर्व वृत्तया ॥ ३३ ॥

तं ततः सान्त्वयामास सुग्रीवं लक्ष्मणाग्रजः ।
स्त्रीहेतोर् वालिना भ्रात्रा निरस्त मुरु तेजसा ॥ ३४ ॥

ततस्त्वन् नाशजं शोकं रामस् याक्लिष्ट कर्मणः ।
लक्ष्मणो वानरेन्द्राय सुग्रीवाय न्यवेदयत् ॥ ३५ ॥

स श्रुत्वा वानरेन्द्रस्तु लक्ष्मणेने रितं वचः ।
तदासीन् निष्प्रभोऽत्यर्थं ग्रह ग्रस्त इवांशुमान् ॥ ३६ ॥

ततस्त्वद् गात्र शोभीनि रक्षसा ह्रियमाणया ।
यान्याभरण जालानि पातितानि महीतले ॥ ३७ ॥

तानि सर्वाणि रामाय आनीय हरि यूथपाः ।
संहृष्टा दर्शयामासुर् गतिं तु न विदुस्तव ॥ ३८ ॥

तानि रामाय दत्तानि मयैवोप हृतानि च ।
स्वनवन्त्यव कीर्णानि तस्मिन् विगत चेतसि ॥ ३९ ॥

तान्यङ्के दर्शनीयानि कृत्वा बहुविधं तव ।
तेन देव प्रकाशेन देवेन परिदेवितम् ॥ ४० ॥

पश्यतस्तानि रुदतस् ताम्यतश्च पुनः पुनः ।
प्रादीपयन् दाशरथेस् तानि शोकहुताशनम् ॥ ४१ ॥

शयितं च चिरं तेन दुःखार्तेन महात्मना ।
मयाऽपि विविधै र्वाक्यैः कृच्छ्रा दुत्थापितः पुनः ॥ ४२ ॥

तानि दृष्ट्वा महार्हाणि दर्शयित्वा मुहुर्मुहुः ।
राघवः सहसौमित्रिः सुग्रीवे सं न्यवेदयत् ॥ ४३ ॥

स तवादर्शना दार्ये राघवः परितप्यते ।
महता ज्वलता नित्य मग्नि नेवाग्नि पर्वतः ॥ ४४ ॥

त्वत् कृते तमनिद्रा च शोकश् चिन्ता च राघवम् ।
तापयन्ति महात्मान मग्न्य गार मिवाग्नयः ॥ ४५ ॥

तवादर्शन शोकेन राघवः परिचाल्यते ।
महता भूमि कम्पेन महानिव शिलोच्चयः ॥ ४६ ॥

काननानि सुरम्याणि नदीः प्रस्रवणानि च ।
चरन्न रति माप्नोति त्वा मपश्यन् नृपात्मजे ॥ ४७ ॥

स त्वां मनुज शार्दूलः क्षिप्रं प्राप्स्यति राघवः ।
समित्र बान्धवं हत्वा रावणं जनकात्मजे ॥ ४८ ॥

सहितौ राम सुग्रीवा वुभाव कुरुतां तदा ।
समयं वालिनं हन्तुं तव चान्वेषणं तथा ॥ ४९ ॥

ततस् ताभ्यां कुमाराभ्यां वीराभ्यां स हरीश्वरः ।
किष्किन्धां समुपागम्य वाली युद्धे निपातितः ॥ ५० ॥

ततो निहत्य तरसा रामो वालिन माहवे ।
सर्वर्क्ष हरिसङ्घानां सुग्रीव मकरोत् पतिम् ॥ ५१ ॥

राम सुग्रीवयो रैक्यं देव्येवं समजायत ।
हनुमन्तं च मां विद्धि तयोर्दूत मिहागतम् ॥ ५२ ॥

स्वराज्यं प्राप्य सुग्रीवः समानीय हरीश्वरान् ।
त्वदर्थं प्रेषयामास दिशो दश महाबलान् ॥ ५३ ॥

आदिष्टा वानरेन्द्रेण सुग्रीवेण महौजसा ।
अद्रिराज प्रतीकाशाः सर्वतः प्रस्थिता महीम् ॥ ५४ ॥

ततस्तु मार्गमाणा वै सुग्रीव वचनातुराः ।
चरन्ति वसुधां कृत्स्नां वयमन्ये च वानराः ॥ ५५ ॥

अङ्गदो नाम लक्ष्मीवान् वालिसूनुर् महाबलः ।
प्रस्थितः कपि शार्दूलस् भागबलसंवृतः ॥ ५६ ॥

तेषां नो विप्र नष्टानां विन्ध्ये पर्वत सत्तमे ।
भृशं शोक परीताना महोरात्र गणा गताः ॥ ५७ ॥

ते वयं कार्य नैराश्यात् कालस् यातिक्रमेण च ।
भयाच्च कपिराजस्य प्राणांस् त्यक्तुं व्यवस्थिताः ॥ ५८ ॥

विचित्य वन दुर्गाणि गिरि प्रस्रवणानि च ।
अनासाद्य पदं देव्याः प्राणांस् त्यक्तुं समुद्यताः ॥ ५९ ॥

दृष्ट्वा प्रायोपविष्टांश्च सर्वान् वानर पुङ्गवान् ।
भृशं शोकार्णवे मग्नः पर्य देव यदङ्गदः ॥ ६० ॥

तव नाशं च वैदेहि वालिनश्च तथा वधम् ।
प्रायोपवेश मस्माकं मरणं च जटायुषः ॥ ६१ ॥

तेषां नः स्वामि सन्देशान् निराशानां मुमूर्षताम् ।
कार्य हेतो रिवायातः शकुनिर् वीर्यवान् महान् ॥ ६२ ॥

गृध्र राजस्य सोदर्यः सम्पातिर् नाम गृध्रराट् ।
श्रुत्वा भ्रातृ वधं कोपा दिदं वचन मब्रवीत् ॥ ६३ ॥

यवीयान् केन मे भ्राता हतः क्व च निपातितः ।
एतदाख्यातु मिच्छामि भवद्भिर् वानरोत्तमाः ॥ ६४ ॥

अङ्गदो कथयत्तस्य जनस्थाने महद्वधम् ।
रक्षसा भीमरूपेण त्वामुद्दिश्य यथा तथम् ॥ ६५ ॥

जटायुषो वधं श्रुत्वा दुःखितः सोऽरुणात्मजः ।
त्वामाह स वरारोहे वसन्तीं रावणालये ॥ ६६ ॥

तस्य तद्वचनं श्रुत्वा सम्पातेः प्रीति वर्धनम् ।
अङ्गद प्रमुखास् तूर्णं ततः सम्प्रस्थिता वयम् ॥ ६७ ॥

विन्ध्या दुत्थाय सम्प्राप्ताः सागरस्यान्त मुत्तरम् ।
त्वद्दर्शन कृतोत्साहा हृष्टास् तुष्टाः प्लवङ्गमाः ॥ ६८ ॥

अङ्गद प्रमुखाः सर्वे वेलोपान्त मुपस्थिताः ।
चिन्तां जग्मुः पुनर् भीतास् त्वद् दर्शन समुत्सुकाः ॥ ६९ ॥

अथाऽहं हरि सैन्यस्य सागरं प्रेक्ष्य सीदतः ।
व्यवधूय भयं तीव्रं योजनानां शतं प्लुतः ॥ ७० ॥

लङ्का चापि मया रात्रौ प्रविष्टा राक्षसाकुला ।
रावणश्च मया दृष्टस् त्वंच शोक परिप्लुता ॥ ७१ ॥

एतत्ते सर्व माख्यातं यथावृत्त मनिन्दिते ।
अभिभाषस्व मां देवि दूतो दाशरथे रहम् ॥ ७२ ॥

तं मां रामकृतोद्योगं त्वन् निमित्त मिहागतम् ।
सुग्रीव सचिवं देवि बुध्यस्व पवनात्मजम् ॥ ७३ ॥

कुशली तव काकुत्स्थः सर्व शस्त्र भृतां वरः ।
गुरो राराधने युक्तो लक्ष्मणश्च सुलक्षणः ॥ ७४ ॥

तस्य वीर्यवतो देवि भर्तुस् तव हिते रतः ।
अहमेकस्तु सम्प्राप्तः सुग्रीव वचनादिह ॥ ७५ ॥

मयेय मसहायेन चरता काम रूपिणा ।
दक्षिणा दिगनु क्रान्ता त्वन्मार्ग विचयैषिणा ॥ ७६ ॥

दिष्ट्याहं हरिसैन्यानां त्वन्नाश मनुशोचताम् ।
अपनेष्यामि सन्तापं तवाभिग मशंसनात् ॥ ७७ ॥

दिष्ट्या हि मम न व्यर्थं देवि सागर लङ्घनम् ।
प्राप्स्याम् यहमिदं दिष्ट्या त्वद् दर्शन कृतं यशः ॥ ७८ ॥

राघवश्च महावीर्यः क्षिप्रं त्वामभि पत्स्यते ।
समित्र बान्धवं हत्वा रावणं राक्षसाधिपम् ॥ ७९ ॥

माल्यवान् नाम वैदेहि गिरीणा मुत्तमो गिरिः ।
ततो गच्छति गोकर्णं पर्वतं केसरी हरिः ॥ ८० ॥

स च देवर्षिभिर् दिष्टः पिता मम महाकपिः ।
तीर्थे नदीपतेः पुण्ये शम्ब सादन मुद्धरत् ॥ ८१ ॥

तस्याहं हरिणः क्षेत्रे जातो वातेन मैथिलि ।
हनुमानिति विख्यातो लोके स्वेनैव कर्मणा ॥ ८२ ॥

विश्वासार्थं तु वैदेहि भर्तुरुक्ता मया गुणाः ।
अचिराद् राघवो देवि त्वामितो नयितानघे ॥ ८३ ॥

एवं विश्वासिता सीता हेतुभिः शोक कर्शिता ।
उपपन्नै रभिज्ञानैर् दूतं तमव गच्छति ॥ ८४ ॥

अतुलं च गता हर्षं प्रहर्षेण च जानकी ।
नेत्राभ्यां वक्र पक्ष्मभ्यां मुमोचानन्दजं जलम् ॥ ८५ ॥

चारु तद्वदनं तस्यास् ताम्र शुक्लाय तेक्षणम् ।
अशोभत विशालाक्ष्या राहुमुक्त इवोडुराट् ॥ ८६ ॥

हनुमन्तं कपिं व्यक्तं मन्यते नान्यथेति सा ।
अथोवाच हनूमांस्ता मुत्तरं प्रियदर्शनाम् ॥ ८७ ॥

एतत्ते सर्व माख्यातं समाश्वसिहि मैथिलि ।
किं करोमि कथं वा ते रोचते प्रतियाम्यहम् ॥ ८८ ॥

हतेऽसुरे सम्यति शम्ब सादने
कपि प्रवीरेण महर्षि चोदनात् ।

ततोऽस्मि वायु प्रभवो हि मैथिलि
प्रभावतस् तत् प्रतिमश्च वानरः ॥ ८९ ॥

इत्यार्षे श्रीमद्रामायणे वाल्मीकीये आदिकाव्ये सुन्दरकाण्डे पञ्चत्रिंशः सर्गः ॥ ३५ ॥